

- 76. výročie SNP
- Hámorská lavica
- Našlo sa na povale
- Začiatok školského roka
- Z Valachov valasi

Položením vencov k pamätníkom oslobodzujúcich bojov sme si pripomenuli mnohých statočných ľudí, ktorí pre slobodu, demokraciu a spravodlivosť žili aj umierali pred nami a ktorým vďačíme za to, že písali naše dejiny statočne a so vztýčenou hlavou. Slovenské ná-

Slovenské národné povstanie bolo neoddeliteľnou súčasťou európskej protifašistickej rezistencie. Na pozadí dnešných integračných snáh v Európe je inšpirujúca účasť 32 národov a národností v SNP.

Vojenské úspechy spojeneckých mocností

76. výročie SNP

rodné povstanie dokázalo zmobilizovať desaťtisíce ľudí. Títo ľudia, presvedčení o správnosti svojho konania a vedení túžbou po slobode a spravodlivosti, čelili nielen početnejšej, ale aj skúsenejšej nemeckej armáde. Slovenské národné povstanie je v slovenskej histórii výnimčným počínom

v rokoch 1943 - 1944 znamenali strategický prelom vo vojne. To pozitívne ovplyvnilo domáci odboj a v decembri 1943 vznikla Slovenská národná rada, ktorá spájala antifašistické sily na Slovensku. SNR prijala programový dokument nazvaný Vianočná dohoda, v ktorom sa zakotvili ciele odbojovej činnosti na Slovensku. Do centra

pozornosti sa automaticky dostala slovenská armáda, s ktorou kalkulovala aj exilová vláda v Londýne. Napriek tomu, že Slovenský štát bol prakticky považovaný za nemecký satelit, v roku 1944 už armáda ako celok prestávala byť oporou režimu a rozpracovávali sa predstavy využitia slovenského priestoru v boji proti nemeckému fašizmu. Aktuálnou sa stala aj otázka umožnenia rýchleho postupu sovietskych jednotiek cez naše územie. Urýchlene prebiehajúce rokovania s predstaviteľmi ilegálnych vojenských zoskupení umožnili vytvorenie Vojenského ústredia na čele s podplukovníkom Jánom Golianom. Prvou úlohou vojenského ústredia bolo vypracovanie plánu ozbrojeného vystúpenia vojska za podpory civilných zložiek a obyvateľstva.

Preto je pre nás, občanov Slovenskej republiky, povinnosťou a čťou pripomenúť si pamiatku tých, ktorí sa i napriek nepriaznivým podmienkam dokázali vzoprieť zlu, totalite, bojovať za svoje ideály, podstúpiť utrpenie aj zomierať. Bola to veľká chvíľa našej histórie. Odkázala nám: „Vážte si slobodu, stojte na strane pravdy a spravodlivosti a konajte odvážne.“

Od jari 1944 do spoločenského hnutia na Slovensku zasiahli aj dôsledky rozvoja partizánskeho hnutia. Do činnosti partizánskych jednotiek sa aktívne zapájali dezertéri z armády, rasovo prenasledovaní a sovietski vojnoví zajatci. Rozmach partizánskeho hnutia znepokojenú vládu donútil vyhlásiť stanné právo. Na nátlak nemeckého veľvyslanca prezident Dr.

(Pokrač. na str. 4)

Pozvánka na zasadnutie obecného zastupiteľstva

Podľa § 13 ods. 4, písm. a/ zákona č.369/1990 Z. z. o obecnom zriadení v znení neskorších zmien a doplnkov starosta obce zvoláva zasadnutie obecného zastupiteľstva na deň:

17. septembra 2020 (štvrtok) o 17.00 hodine
(v budove obecného úradu – bočný vchod)

Program:

- 1/ Otvorenie
- 2/ Voľba návrhovej komisie
- 3/ Správa o plnení uznesení obecného zastupiteľstva a kontrolnej činnosti
- 4/ Zhodnotenie plnenia rozpočtu obce za I. polrok 2020 vo výdavkovej a príjmovej časti a likvidácia pohľadávok
- 5/ Správa o zabezpečovaní úloh na úseku požiarnej ochrany za I. polrok 2020
- 6/ Rôzne
- 7/ Interpelácia a diskusia

Podakovanie

Ďakujeme Ivanke Tokárovej a celému personálu reštaurácie Bučnik za milý a priateľský prístup, za vytvorenie príjemnej atmosféry počas našej svadobnej hostiny dňa 15.8.2020.

*Novomanželia Dianka a Zdenko Omastovci
s rodinami*

Sviatok Sedembolestnej Panny Márie

Sedembolestnú Pannu Máriu si uctievali Slováci ako svoju národnú Patrónku. V iných krajinách je známa pod menom „Bolestná Panna Mária“ (lat. Virgo Maria Dolorosa). Samozrejme, „sedem“ je symbolické číslo. Panna Mária mala vo svojom živote mnoho bolestí. Celý jej život je popretkávaný nečakanými, bolestnými udalosťami. Číslo sedem v biblickom slova zmysle znamená plnosť. No predsa tradícia hovorí o konkrétnych siedmich bolestiach, ktoré Panna Mária vo svojom živote prežila. Sú to:

1. Proroctvo Simeona v chráme („tvoju dušu prenikne meč“)
2. Útek do Egypta pred kráľom Herodesom, ktorý chcel zabiť malého Ježiša
3. Strata dvanásťročného Ježiša v chráme
4. Stretnutie s Ježišom na krížovej ceste
5. Ukrižovanie a smrť Ježiša
6. Snímanie z kríža
7. Ježišov pohreb

Prvé stopy sviatku Sedembolestnej Panny Márie badať v 15. storočí. Prvá zmienka o ňom pochádza z roku 1412, kedy sa o ňom hovorilo na cirkevnom sneme v Kolíne nad Rýnom. Pre celú Cirkev bol ustanovený pápežom Benediktom XIII. v roku 1727. Ten istý pápež povolil, aby

sa Sedembolestná Panna Mária uctievala ako Patrónka Slovenska. Najväčšou národ-

(Pokrač. na str. 4)

SPOMÍNANIE

S tichou spomienkou k hrobu chodíme,
pri plameni sviečky sa za nich modlíme.
Dotkli srdcia, klesli pracovité ruky,
stíchla záhrada, dom i dvor,
už nepočuť hlas a kroky rodičov v ňom.
Už niet domova, už niet kam ísť,
len pri hrobe našich rodičov sa pomodliť.

Dňa 21. augusta si pripomenieme smutné 5. výročie úmrtia našej mamy, starej a prastarej mamy

Márie Brozmanovej

a 17. septembra si pripomenieme 24. výročie úmrtia otca, starého a prastarého otca

Jozefa Brozmana

S láskou spomínajú synovia Ján a Milan s rodinami a ostatná rodina

Život a smrť. V nich nikdy nie si sám.
Tvoj odchod žije s nami.

Aj trýzeň smútku do nádeji previtá.
Ty žiješ v nás – my v Tebe nie sme sami.

Dňa 23. septembra uplynie päť smutných rokov, ako nás navždy opustil náš drahý otec a starý otec

Jozef Kohút

S láskou a úctou spomína manželka, dcéra Janka s rodinou, syn Andrej, dcéra Jozefína s rodinou, syn Marek s rodinou, dcéra Kristínka, vnúčatá Paulínka, Kristián, Vaneska, Sabinka a Janko

Odišiel si cestou, ktorou kráča každý sám,
no brána spomienok zostane dokorán.

Hoci Ťa už niet oko medzi nami,
v našich srdciach zostávaš stále s nami.

Dňa 20. septembra uplynú dva smutné roky, čo nás navždy opustil manžel, otec, starý a brat

Ivan Švidraň

S láskou spomína manželka Emília, syn Erik a dcéra Ivana s rodinami, sestry Emília a Anna s rodinami, svokra Anna, kmotra Anna s rodinou, celá rodina, susedia a kamaráti

Odišiel si tichúčko ako odchádza deň,
a v našich srdciach ostáva spomienka len.

Tak snívaj svoj večný sen a ver,
že nikdy nezabudneme na ten smutný deň.

Hviezdy Ti nesvietia, slnko nehreje,
už sa k nám nevrátiš, už niet nádeje.

Prázdniny je domov, smutno je v ňom,
cestička ku hrobu zostala len.

Dňa 12. septembra uplynulo 21 rokov odvtedy ako nás opustil náš milovaný syn a brat

Janko Šulej

S láskou a modlitbou spomína mama, sestra Deniska s manželom a Natálkou, švagor Laco s rodinou a švagor Jano. Kto ste ho poznali, venujte mu tichú spomienku a modlitbu.

Ťažko sa nám s Tebou lúčilo, ťažko je bez Teba žiť.
Láska však smrťou nekončí a v našich srdciach budeš stále žiť.

Dňa 14. septembra sme si pripomenuli smutné prvé výročie úmrtia nášho drahého

Cyrila Ďurča

S bolesťou v srdci spomína manželka Magdaléna, dcéra Ľubica s rodinou, syn Cyril s rodinou, sestra s rodinou, švagriná s rodinou, švagor s rodinou a ostatná rodina.

Čas akoby sa zastavil, len bolesť v srdci je vrytá,
spomienka – tá zostáva, je v našich srdciach skrytá.

Že čas rany zahojí? To je len klam!
Čím ďalej ubieha, tým viac otec, chýbaš nám.

Dňa 10. septembra uplynulo dvadsať rokov, čo nás opustil náš milovaný otec a starý

Štefan Obrtanec

S láskou spomína dcéra Anna a vnúčatá Ján a Iveta, dcéra Emília s rodinou

Dotkli srdcia, ktoré sme tak milovali,
klesli ruky, čo pre nás pracovali,

zhasli oči, stíchol hlas,
vďaka vám rodičia za všetkých nás.

Dňa 20. augusta sme si pripomenuli bolestivé piate výročie úmrtia našej milovanej

Emílie Jagerčíkovej

a 24. augusta smutných devätnásť rokov od smrti nášho drahého

Ondreja Jagerčíka

S nehynúcou láskou spomínajú synovia s rodinami, vnúčatá a pravnúčatá

Hámorská lavica

Turistické trasy a chodníčky sa stali obľúbenými voľnočasovými aktivitami návštevníkov obce, ale aj domácich. Náučný chodník Voľchovo až na Polomské očko si získal svojich priaznivcom. Pre rozšírenie možnosti aktívneho oddychu a pobytu na Bučniku sme sa rozhodli predĺžiť túto náučnú trasu a to až od Hámru.

dosiek nové plastové profily s oveľa vyššou životnosťou. Aj s použitím moderných materiálov sa stala Hámorská lavica bezpečná pre všetkých chodcov a cyklistov.

Ako nám povedal pán Rudol Bučko, ponad riekou Hron starí Hámorníci pred tridsiatimi rokmi vybudovali kovovú lavicu, ktorá je odolná voči povodňiam a prívalovým vodám Hrona, z čisto praktických dôvodov. Aby sa rýchlejšie dostali do poľa, na huby a za statkami. Dali dohromady financie, materiál a svojpomocne postavili Hámorskú lavicu. Odborne stavbu zastrešili páni Štefan Lacko a bratia Ján a Vincent Frolichovci. Keď po rokoch postupne strácala svoje pôvodné opodstatnenie a začala chátrať.

V rámci zámeru obohatiť náučnú trasu už od Hámru, pustili sme sa do rekonštrukcie tejto lavice ponad riekou. Do opravenej železnej konštrukcie sme osadili namiesto drevených

Vjazd na Hámorskú lavicu ako súčasť náučného chodníka bude označený z oboch strán z cesty I/66 informačnými a smerovými tabuľkami.

K bezpečnosti chodcov v Hámre má za úlohu prispieť aj nový chodník II. Etapa, budovaný pri hlavnej ceste. Ide o časovo, finančne a technologicky náročnú stavbu. Je potrebné takmer do hĺbky dvoch metrov priestor vedľa cest-ty vykopať, osadiť odvodňovaciu a drenážnu sústavu, zabetónovať, zhutniť dosypávaný štrk a až tak osadiť vrchnú dlažbu a

zábradlie. Samozrejme treba opornými panelmi zabrániť zosuvom materiálu a odtrhnutiu od cesty. Ak sa budú stavebné práce realizovať v nastolenom tempe, chodník v Hámre by mal byť dokončený do konca roka 2020.

Po dlhom čakaní nám bola v uplynulých dňoch doručená z Ministerstva životného prostredia z Enviroföndu zmluva na pokračovanie výstavby ďalšej časti vodovodu v miestnej časti Hámor. Podľa zmluvy je potrebné práce dokončiť do konca novembra tohto roka, a preto dúfame, že jeseň bude klimaticky priaznivá. Zazmluvnené sú práce na oplotenie areálu vodojemu a spevnenie plôch a výstavba vodovodu po pravej strane smerom k Polomke v dĺžke 660 metrov. V budúcnosti bude treba dokončiť ľavú stranu a prepojiť riadiaci a signalizačný systém so Stredoslovenskými vodárňami v Brezne.

Ing. Ján Lihan

Povaly skrývajú mnoho tajomstiev a občas sa tam nájdu hotové skvosty. U Šándorovcov sa našla členská knižka Pohronskeho družstva konzumného a úsporného v Podbrezovej z roku 1947.

Potravné družstvá (neskôr nazývané i potravné spolky) boli na Slovensku predchodcom spotrebných družstiev. Prvé bolo založené v roku 1869 v Revúcej. Neskôr boli založené na dedinách a v malých mestách ďalšie potravné a robotnícke konzumné druž-

stvá. V prvých rokoch ČSR ich počet vzrástol (r. 1924 na 979), zásluhou centralizácie klesol v r. 1935 na 814 a v štyridsiatych rokoch sa ich počet zvýšil na 1535 (do r. 1947 mali 275-tisícovú členskú základňu)

Cieľom založenia potravných družstiev bolo zmiernenie rastúcej živelnosti trhu na roľníctvo. Zásobovali svojich členov potravinami, koloniálnym tovarom, liehovinami, petrolejom, drobným hospodárskymi náradím.

NAŠLO SA NA POVALE

Postupne sa tovarový sortiment rozširoval o predaj textilu, priemyselných hnojív, krmív, uhlia, stavebného materiálu a výkup vajec. Ich prerod bol zavŕšený v roku 1950 vytvoreným spotrebných družstiev.

Družstvá nezabezpečovali len tovar, ale aj nabádali k sporivosti a prispievali k tomu radami, ktoré uvádzali priamo v členskej knižke. Táto konkrétna obsahuje ponaučenia:

- Gazdinky, ktoré sa spojili v konzumnom družstve docielili: že za ich peniaze obdržia akostný

tovar - že tovar kupujú za spravodlivé ceny

- že nie je tovar zdražovaný, aby niekto iný mal z toho ošoh

- čo sa spoločným nákupom ušetrí, to obdržia gazdinky ako náhradu späť

- všade, kde sa objaví rozdeľovňa družstva, musia sa ceny hneď znížiť.

Družstvo malo aj sociálny rozmer, ale aj prísne pravidlá:

- pokiaľ sa Vám dobre darí, pamätajte na Vaše družstvo, aby družstvo mohlo tiež na Vás pamätať, keď prídu zlé časy - nie dlžoby, ale členské úspory sú znakom družstevnej vyspelosti, lebo zadlžený človek je otrokom a my chceme vychovať slobodných ľudí

- žiadať pomoc od družstva môže len ten, kto družstvu svojim nákupom napomáha

I. Šándorová

SPOLOČENSKÁ
KRONIKA
august 2020

Narodení : 4

Prihlásení : 4

Odhlásení : 3

Zomretí : 2

Počet obyvateľov
k 31. 8. 2020 – 2934

K.Š. Janka
TEXTILNÁ
GALANTÉRIA

Osloboditeľov 22
Závadka nad Hronom

Novootvorená predajňa
ponúka:

stužky, gumičky,
nite, krajky, textil,
ručne vyrábané
dekorácie...

Začiatok školského roka v základnej škole

2.9.2020 sa znovu otvorili brány škôl. Tentokrát však trochu netradičným spôsobom. Ako prvých privítalo vedenie školy nových žiakov - prváčikov. Čakal ich krátky kultúrny program a slávnostný prejav pani riaditeľky, ktorá ich srdečne privítala a popriala v ich prvom školskom roku veľa úspechov. Spolu s pani učiteľkami sa odobrili zoznámiť so svojimi triedami. Ostatným žiakom sa pani riaditeľka prihovorela prostredníctvom školského rozhlasu. Veríme, že aj napriek zvláštnemu začiatku bude tento školský rok radostný a úspešný.

ZŠ Polomka

Ani kôrka nazmar!

Kto v tomto období trávi mnoho času doma a má ho dostatok voľného, skúša nové recepty alebo sa učí piecť chlieb. Ten sa zvykne v domácnostiach občas hromadiť aj bez karantény. Ponúkame rýchle recepty na jedlá zo suchých rožkov a chleba. Dobrú chuť!

M. Heretová

Krémová polievka

Starší alebo suchý chlieb namočte vo vode. Ak odkladáte v mrazničke zeleninu z vývaru, ktorú nikto nechce jesť (cibuľa, zeler...) do omáčky k sviečkovej alebo na zahusťovanie zeleninových polievok, môžete ju pridať. Potom rozmixujte a privedte k varu. Pridajte mlieko alebo sladkú smotanu, osolte a ochuťte - fantázii sa medze nekladú (bujónová kocka, bylinky, cesnak, muškátový oriešok, tekvicový olej, semienka...)

Chlebovo-cuketová placka s dressingom

Starší alebo suchý chlieb namočte vo vode. Zmäknutý chlieb vymýkajte, pridajte vajičko, nastrúhanú cuketu, najemno nakrájanú cibuľu a vymiešajte cesto. Potom ochuťte čiernym korením, rascou, majoránom, cesnakom a soľou. Vytvarujte placky, ktoré môžete vypražiť na oleji, alebo upiecť v rúre (položte na papierom vystlaný pekáč). Pred dope-

čením zľahka potrite olejom.

Dressing: kyslá smotana alebo biely jogurt ochuťte soľou, cesnakom a bylinkami.

Tvarohovo-rožkové guľôčky so smotanovo-levkárovou omáčkou

Päť suchých rožkov pokvapkáme mliekom, aby zmäkli. Pridáme 250 g tvarohu, jedno vajce, vanilkový cukor, práškový cukor podľa chuti, detskú krupicu podľa potreby (aby sa dali tvarovať guľôčky). Necháme polhodinu postáť. Potom tvarujeme guľky, ruky si pomúčime hladkou múkou, aby sa nelepili. Uvaríme ich v trošku osolenej vriacej vode, ale len pár minút, aby sa nerozvarili. Podávajte poliate roztopeným maslom a posypané granikom, alebo vyskúšajte smotanovo-levkárovu omáčku: Lekvár (akýkoľvek) trochu zohrejte a vymiešajte so sladkou smotanou na šľahanie na omáčku, ktorou guľôčky na tanieri polejete.

Keď Ioannis vidí známeho hory, kde sa v diaľke belie stádo jeho oviec a pocíti svieži ostrý vzduch, jeho na smrť unavené telo zrazu pocíti akúsi životodárnú silu a hnaný túžbou i nepokojom chváta k domovu.

Kozma sa už niekoľkokrát drzo a násilnícky chce zmocniť Vihelmíny. Ona však s patričným odstupom ho vzdorovito a razantne vyháňa. Vihelmína v priestrannej chyži zaujíma pozíciu v blízkosti vchodových dverí a valašky nenápadne upevnenej na stene, čiastočne prekryvanej huňami a iným vrchným ošatením.

Akoby sám diabol vstúpil do chlipného Kozmu, keď stratí všetky ľudské zábrany a brániacu sa Vihelmínu násilne zdrapí, no mladá žena živená syrom, žinčicou, mäsom a lesnými plodmi, zocelená namáhavou a vytrvalou prácou dengľavého Kozmu jednou rukou odtíska a druhou siaha po valaške, ktorá sa zastavila nad Kozmovou hlavou v poslednom momente, keď sa ruka Vihelmíny ocitla v mocných mužských Ioannisových rukách. Tak videl časť z tohto dramatického divadla, čo ho ešte viac presvedčilo o Vihelmínovej počestnosti.

A zbabelý Kozma v Ioannisových tvrdých rukách, na ktorých sotva uschla krv Turkov, sa trasie, kokce, nadáva, vyhŕáža, ale aj prosí, no čo počuje teraz od Ioannisa, to ešte nepočul od nikoho.

„Tak ty takto, nestačí ti tvoj veľký poľovnícky revír, ešte aj na mojom salaši chceš uloviť tú najvzácnejšiu ovečku. Ty smradľavý, nenásytný panák, ty hnusoba daromná žijúca z našich mozgov a krvi, ty špinavý rozmazaný darmožráč. Tvoj život je teraz v mojich rukách. Tak pokiaľ ja bojujem za kráľa a panské záujmy, tak ty takto brániš rodiny protitureckých vojakov?! Fuj, ty smrad nepodarený, pakuj sa odkiaľ si prišiel a nikdy viac sa mi tu neukazuj, lebo neručím za seba, čo sa s tebou stane. Zmizni ty nepodarený, neokrôchaný ozembuch!“

Len čo Ioannis Kozmu pustil a ešte raz sa mu výhražne

Z Valachov valasi

(pokračovanie príbehu)

pohrozil, ten skočil na koňa, nezvyknutý znášať poníženie, chrliť odvetné nadávky a vyhŕážky: „Veď len počkaj, ty nadutý zo sveta zohnanec, nebude to dlho trvať a povezieš sa

va pri rezkých valašských tancoch vrcholila, zrazu zaduneli konské kopytá, ktoré nevesili nič dobrého.

Ioannis očakával intrigánsku Kozmovu pomstu, no podcenil však jeho rýchlosť. V roztancovaných a rozveselených valachoch okamžite zmrzla krv v žilách, keď sa pandúri bezohľadne vrátili medzi nich. Ihneď tu nastal zmätok a kto mohol, zobral nohy na plecia a utekal, kam sa dalo.

„Tak, Ioannis, tancuj, tancuj, veď nebudeš dlho vyskakovať, si pozbavený salaša, pozemku i dobytká. Od teraz si niktoš! Nič ti nepatrí a prac sa odtiaľto aj s tvojou čvargou! Nikdy viac ťa tu nechceme vidieť. Pred obesením ťa zachránili len tvoje vojenské zásluhy. No, ale akéže to zásluhy, keď si kráľovi pomohol bitku pri Nikopole prehrať! Vrchnosť sa zmlovala nad tvojím biednym životom, pretože počíta s tebou pri obrane panstva i budúcnosti. Teraz skús i s tvojou ženuškou i pankhartami, čo je hlad, čo je bieda. Vy vy mizerné hladné vší!“

V trme- vrme Vihelmína odtiaľto i s tvojou perepúťou. Chamrad' akási, čo si už dovoľuje proti vrchnosti- proti šoltýsovmu synovi. Veď ti môj apuka ukáže, čo si a kde patríš!“

Konečne si rodina vydýchla a nevie sa natešiť z Ioannisovho návratu. Ioannis môže konečne vyobjímať Vihelmínu a Vihelmína nešetří dvojnásobnou odmenou za jeho návrat i záchranu pred Kozmom.

Vyteší sa so všetkými piatimi

deťmi a tú šiestu maličkú Gertrúdu si po prvýkrát pritíska k otcovskému srdcu. V nedeľu sa

rodina zúčastnila na pravoslávnych bohoslužbách a po obede si dopriali malú oslavu. Ioannis a Vihelmína pozvali susedné rodiny valachov, upiekli baranú, ženy napiekli čučoriedkové koláče podľa Vihelmíninho receptu a dopriali si i medovinu. Široko-ďaleko do údolí sa rozliehal spev s balkánsko-slovanskými prvkami. A keď zába-

no staršími synmi rýchlo zbalili do batohov najpotrebnejšie veci a už pomaly mizne v húštinu a po takomto tvrdom príkaze i Ioannis ťažko preglgajúci horké slzy bolesti, krivdy, odporu i nespravodlivosti ťahne so svojou rodinou na východ do pásma, kde už nesiahla Kozmova moc. Tam jeho i starších synov v ďalekej valašskej usadlosti prijali za obyčajných valachov, tých mladších za ho-

nelníkov a dovolili im zhotoviť si chudobnú chatrč a ich pracovité ruky im pomáhali prežiť i tieto strastiplné chvíle.

A keďže medzi rodinou i v ťažkých chvíľach vládla svornosť a porozumenie, tak ich slnko šťastia neprestalo svietiť ani nad touto chudobnou a biednou chatrčou.

Mária Ocelová

76. výročie SNP

(Dokonč. zo str. 1)

Tiso súhlasil s príchodom okupačných jednotiek na Slovensko. Stalo sa tak 29. augusta 1944 v doobedňajších hodinách. Veliteľ ilegálneho Vojenského ústredia vydal rozkaz na branný odpor armády. Začalo sa Slovenské národné povstanie. Východoslovenské divízie boli okamžitým zásahom Wehrmachtu odzbrojené a porazené. Fašistické vojská obsadili hlavné mesto a značné priestory na západnom a východnom Slovensku. Ráno 30. augusta 1944 povstalecké jednotky prišli do Banskej Bystrice, ktorá sa stala politickým a ekonomickým centrom povstania. Prvé boje sa uskutočnili v Strečnianskej tiesňave. Po poslednej mobilizácii počet povstalcov vzrástol na 60 000.

Povstalecké vojská bojovali pod názvom 1. československá

armáda na Slovensku. Do 7. októbra 1944 bol veliteľom tejto armády generál Ján Golian, neskôr ho na tomto poste vystriedal generál Rudolf Viest. Prvá etapa obrany povstaleckého teritória trvala od začiatku povstania do 10. septembra 1944. V tejto etape dosiahli povstalci stabilizáciu frontu. V druhej etape, ktorá trvala od 10. septembra 1944 do 18. októbra 1944, prichádza na slovenské územie zo Sovietskeho zväzu 1. čs. letecký stíhací pluk a 2. čs. paradesančná brigáda. Tretia etapa trvala od 18. októbra 1944 do obsadenia Banskej Bystrice okupačnými jednotkami, kedy prebehla generálna nemecká ofenzíva na povstalecké územie z Maďarska.

V septembri 1944 prebrala správu povstaleckého územia Slovenská národná rada. Stala sa vrcholným politickým, zákonodarným a výkonným orgánom. V obciach a mestách sa začali formovať revolučné národné výbory. Počas Povstania pri Veliteľstve 1. čs. armády na Slovensku pôsobili aj vojenské misie spojeneckých mocností: sovietska misia 1. UF pod velením mjr. Ivana Ivanoviča Skripku-Studenského, americká vojenská misia s por. Jamesom Holtom Greenom a britská misia s mjr. Sehmmerom. Veliteľom oddielu francúzskych partizánov bol Georgez Barazer de Lannurien. V Povstaní sa zúčastnili príslušníci 32 národov a národností.

Východokarpatskou operáciou 1. A 4. UF (8. 9. 1944 - 20. 10. 1944) sa začalo priame oslobodzovanie nášho územia. Jej súčasťou bola Karpatsko-duklianska operácia, ktorá predstavovala hlavnú pomoc SNP. Vojaci 1. čs. armádneho zboru sa vyznamenali v bojoch o mesto Dukla a Duklianský priesmyk a 6. 10. 1944 prekročili čs. štátnu hranicu.

Na konci októbra 1944 SNR, Rada na obranu Slovenska a Veliteľstvo 1. čs. armády rozhodli o ústupe do hôr a prechode povstalcov na partizánsky spôsob boja. Dňa 27. 10. 1944 jednotky SS vstúpili do Banskej Bystrice. Po ústupe do hôr sa začalo obdobie krutého teroru a krvavých represálií proti účastníkom SNP, ich rodinným príslušníkom, ale aj nevinnému civilnému obyvateľstvu. Fašisti na území Slovenska vypálili 93 obcí a po vojne sa v 211 masových hrobách našlo 5 304 obetí. Dňa 3. novembra 1944 boli v Pohronskom Bukovci zajatí povstaleckí generáli Golian a Viest, neskôr boli vypočúvaní v Banskej Bystrici, Bratislave a Berlíne. Boli popravení na neznámom mieste.

Na oslobodzovaní Československa sa podieľali jednotky Červenej armády, 1. čs. armádneho zboru v ZSSR, armády Rumunska, Poľska a USA. Oslobodením Prahy 9. 5. 1945 skončila 2. svetová vojna v Európe.

Múzeum SNP

nou svätýňou Sedembolestnej Panny Márie je u nás bazilika minor v Šaštíne. Dejiny tohto chrámu siahajú do roku 1564. Za baziliku minor bola vyhlásená pápežom Pavlom VI. v roku 1964. Ten istý pápež v roku 1966 riadne ustanovil a vyhlásil Sedembolestnú Pannu Máriu za hlavnú Patrónku Slovenska. Každoročne na tento sviatok a na Turíce tisíce pútnikov putujú

do šaštínskej baziliky, kedy bývajú hlavné púte, aby si uctili našu Patrónku a vyprosili pomoc v bolestiach a utrpení každodenného života.

Úcta k Sedembolestnej v dátumoch:

- 4. storočie - začína sa teologicky uvažovať o bolestiach Panny Márie. Píšu o nich sv. Ambróz, sv. Pavlín z Noly, sv. Augustín a sv. Efrém.

- 6. storočie - zachovala sa nám dramatická báseň o Pánovom umučení, pripisovaná sv. Gregorovi Naziánskemu, v ktorej sú tiež dojemné verše o bolestiach Jeho Matky, Panny Márie.

- po roku 1000 - veľké rozšírenie úcty Máriiných bolestí

vplyvom rytierskeho zmysľania. Množili sa maľby Márie stojacej pod krížom svojho Syna a rástol tiež počet kostolov postavených na uctievanie bolestnej Matky. Víťaným námetom pre majstrov slova bol „nárek Panny Márie“. Medzi týmito básňami vyniká dote-

Sviatok Sedembolestnej Panny Márie

raz neprekonaná Stabat Mater dolorosa, ktorej autorom je pravdepodobne Jacopone da Todi.

- 1412 - prvý doteraz známy záznam z Kolína, kde miestny cirkevný snem zaviedol sviatok na odčinenie urážok husitov voči ukrižovanému Kristovi a jeho Matke. Odtiaľ sa tento sviatok rozšíril do celej Európy pod rôznymi menami a s rozličnými dátumami.

- 1482 - flámsky farár Ján Coudenberghe šíri úctu k siedmim bolestiam. Súčasne sa šíri Bratstvo Siedmich bolestí Panny Márie, hneď schválené a podporované pápežmi (Alexander VI. roku 1495).

- 1722 - Benedikt XIII. situáciu

vyriešil, keď tomuto sviatku určil meno - Sviatok Sedembolestnej Panny Márie a ustanovil aj dátum - piatok pred Kvetnou nedeľou.

- Popri tomto sviatku v stredoveku vznikol aj druhý sviatok s týmto titulom, slávený v polovici septembra, rozširovaný najmä rehoľou Sluhov Panny Márie. Povoliť ho Inocent III.

- 1814 - Pius VII. predpísal tento sviatok pre celú katolícku Cirkev.

- 1913 - Pius X. ustálil liturgickou reformou ako trvalý deň sviatku na 15. september.

- 1927 - slovenskí veriaci na čele s biskupmi podali žiadosť do Ríma o povolenie pridať v loretánskych litániach prosbu Matka sedembolestná, oroduj za nás. Túto však 8. apríla 1927 Kongregácia obradov zamietla. O dva týždne na ďalšom zasadnutí sa rozhodlo pozitívne v tom zmysle, že sa dovoľuje pridať prosba: „Oroduj za nás, Matka Sedembolestná“, s odpoveďou: „Aby sme sa stali hodní prislúbení Kristových.“

zivotopisysvatych.sk

Ľudové pranostiky na október

- 4. 10. Svätý František zahání lidi do chýšek.
- 8. 10. O sväté Brigite bývá mlha na úsvitě.
- 11. 10. Valentínka – mnoho vína.
- 15. 10. Po sväté Tereze, mráz po strechách lezie.
- 16. 10. Keď Vendelín slzy roní, každú prácu zajac honí.
- 16. 10. Aký sa deň Havla ukazuje, taká zima sa objavuje.
- 16. 10. Svätý Havel prácu na poli zastavuje.
- 16. 10. Svätý Havel jasný prináša rok šťastný.
- 16. 10. Gálovo žito nebude bito.
- 16. 10. Zelenú o Gále kdo má oziminu, od radosti môže spraviť si hostinu.
- 16. 10. Sucho na Gála zvestuje suché budúce leto.
- 16. 10. Svätý Gál - babie leto vzal.
- 17. 10. Svatá Hedvika do řepyještě medu nalívá.
- 21. 10. Keď na Uršuľu sviety slnko a gazdiná prinesie pod dobytok suhcé stelivo, bude dlhá jeseň.
- 22. 10. Keď na Sergeja vetry dujú, po celú zimu nás navštevujú.
- 26. 10. Už je po Mitre, už valachom svitne.
- 28. 10. Na Šimona Judy ženie bača ovce z budy.
- 28. 10. Na Šimona Judy mrznú v poli všetky hrudy.
- 28. 10. Na svätého Šimoniše prikráda sa zima tiše.
 - Ak opadá lístie do polovice októbra, svätý Havel (16. 10) práce na poli zastaví a bude mokrá zima.
 - Dobré je, keď v októbri list zo stromu padá, tento rok požehnaný cestu si hľadá.
 - Ak je október veľmi zelený, bude potom január (hodne) studený.
 - Začiatok októbra hoci pekný býva, predsa v druhej polovici severák podúva.
 - Teplý október, studený november.
 - Búrľivý október, sotva bude zima stála.
 - Búrka v októbri – rozmarná zima.
 - Keď si sedliak hľadá v októbri kabanicu, neuvidí potom na jar húsenicu.
 - Keď v októbri mrzne a sneží, budúci január teplom blaží.
 - Keď sa drží list v mesiaci októbri na stromoch pevne, to znamená krutú zimu.
 - Ak v tomto mesiaci napadnutý sneh dlho trvá, bude i dlhá zima, naopak, ak krátko trvá, bude krátka zima.
 - Ak skoro v októbri sneh padá, bude mäkká zima.
 - Krutého dňa tohto mesiaca padne sneh, toľkokrát bude cez zimu padať.
 - Keď v októbri prídu tuhé mrazy, v januári zima málo nás omrzí.
 - Keď je v októbri mnoho sršňov a osí, bude dlhá zima.
 - Za bielym októbrom nasleduje zelený február, za zeleným októbrom biely február.
 - Mnoho dažďa v októbri, mnoho vetrov v decembri.
 - Dažde v októbri predpovedajú úrodný rok.